

ЕМОЦІЙНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ОБ'ЄКТ ЕМОТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: КВАЛІФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

Кольцова О. С.

*аспірант кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Перше двадцятиліття ХХІ ст. визначається підвищенням інтересу вчених до емоційної діяльності людини. Таке зацікавлення, на наш погляд, цілком виправдане, оскільки емоційна сфера надзвичайно різноманітна і корелює з іншими сферами людської діяльності – розумовою, фізіологічною, поведінковою, вольовою тощо. Найбільш затребуваними лінгвістичними науками про емоції в ХХІ ст. постають емотивна лінгвоекотологія й емотиологія. На думку В. Шаховського й А. Штеби, емоційний зміст мовних знаків у комунікації нестабільний, і в поле розгляду лінгвіста повинні потрапляти емотивна амбівалентність, полівалентність, реверсія оцінного знака, емотивні збільшення семантики, дискурсивність емоцій і ін. [10, с. 17], що і вивчає емотивна лінгвоекотологія. До кола основних питань емотиології – науки про вербалізацію, вираження та комунікацію емоцій, згідно з мовознавцем, належить поняття ‘емоційної мовної картини світу’ [8, с. 33–34].

Актуальність статті зумовлена необхідністю уточнення термінологійного апарату емотиології, зокрема з опертям на здобутки опрацювання типології картин світу.

Мета дослідження: визначити кваліфікаційні ознаки емоційної картини світу у рамках емотиології.

Одним із найбільш популярних і використовуваних нині у вітчизняній лінгвістиці постає тлумачення початку ХХІ ст. М. Красавського (2001), згідно з яким емоційна мовна картина світу – це «певна чисельність емоційно «опрацьованих» людиною на базі сенсорних, тактильних, загалом – перцептивних образів, що виходять від довкілля, уявлень, сприйняття, відчуттів омовлених понять, які є проекцією нашого внутрішнього, психічного світу» [3, с. 29].

К. Погосова (2006), аналізуючи різновиди картин світу, зазначає, що емоційна картина світу (далі ЕКС) є особливим світобаченням, спроектованим емоційною сферою свідомості, в якій знання комунікативної особистості про об'єктивну реальність існують не в суто інформативному вигляді, а у формі упередженого заломлення через певні почуття.

А. Водяха (2007) акцентує увагу на реалізації емоційного коду в емоційній картині світу та наголошує, що «емотивний код існує в голові людини у вигляді відповідних понять незалежно від контексту, але

тільки контекст часом допомагає встановити, яке значення мається на увазі в цей момент, і саме контекст допомагає встановити особливості функціонування слова в емоційному оточенні» [1, с. 31]. Дослідник видаляє в мові а) слова, лексичне значення яких дорівнює емоційному; б) слова, в лексичному значенні яких ставлення мовця до позначуваного об'єкта (зокрема, емоційно-оцінне) межує з непорожніми денотативним і сигніфікативним шарами; в) слова, які отримують певний емоційний заряд в результаті вживання в певному контексті.

З погляду Н. Коробкіної (2011), ЕКС є емоційним осмисленням і чуттєвим сприйняттям об'єктів довкілля, які через імплікацію послідовних процесів концептуалізації, категоризації та вербалізації відображаються в мові. Маючи безпосереднє співвідношення з такими видами емотивів на вербальному рівні, відповідні поняття-кореляти порізному пов'язані з емоціями, що дає змогу говорити про існування емоційних понять, які в свою чергу фіксуються в ЕКС мовця. На вербальному рівні ці поняття 'упаковуються' в форму лексичних одиниць, які, будучи вербальними корелятами вихідних понять, також викликають у комунікативній особистості певний спектр емоцій, здійснюючи у такий спосіб мовну реалізацію ЕКС мовця. Автор наголошує, що емоційні поняття слід відрізнати від іншого компонента ЕКС – емоційних концептів (специфічна модель значення, що акцентує роль мовного значення в пізнавальних процесах).

Грунтовний аналіз поняття ЕКС здійснює В. Шаховський (2019). Емоційну мовну картину світу емотиолог позиціонує як а) різновид мовної картини світу [9, с. 38] і б) «емоційне осмислення та чуттєве сприйняття об'єктів довкілля, які через імплікацію послідовних процесів концептуалізації, категоризації та вербалізації відображаються в мові» [9, с. 41]. До основних ознак цього різновиду картини світу належать:

1) динамічність (а) «'дихає' разом із духом народу, оновлюється і може бути представлена в певному відрізку часу лише фрагментарно» [9, с. 40]; б) «номени, що зароджуються в гострі психологічні моменти, отримують емоційне осмислення, перетворюються на емотиви і можуть в нових різних психологічних ситуаціях переходити в периферійну зону, потім в маргінальну, пізніше йти в пасив і або зберігатися в людській пам'яті, або губитися в часовому просторі» [9, с. 38]);

2) прагматична виразність («експресія і прагматика взаємодіють, оскільки вони пов'язані з обома боками процесу мовної інтерпретації дійсності – суб'єктом і об'єктом (світом), саме через оцінює ставлення першого до другого. Це взаємовідношення завжди суб'єктивне, особистісне, найчастіше емоційне, і тому воно є елементом людського чинника в мові» [9, с. 42]);

3) культурна опосередкованість («не може бути єдиною, всеосяжною через суб'єктивний чинник у мові, за допомогою якого світ картується

словами і словосполученнями. Кожен етнос, кожна культура картують світ по-різному» [9, с. 42]).

У лінгвістиці функціонує також термін 'емоційно-чуттєва картина світу'. О. Ромашина (2012) вважає, що емоційно-чуттєва картина світу є частиною загальної картини світу, представляє «сукупність знань про чуттєву й емоційну діяльність людини (виникнення, реалізація і сприйняття почуттів і емоцій)» і має об'єктивацію в мові [6, сс. 82–83]. У такому розумінні емоційно-чуттєва картина світу виступає коннектором між загальною картиною світу та мовною картиною світу: 1) відображення світу в свідомості неможливо без участі чуттєвих і емоційних аналізаторів; 2) для фіксації об'єктів реального світу в мові під час створення денотативних і конотативних компонентів значень також необхідний комплекс чуттєвих (зір, слух, дотик, нюх, смак, еквібріоцепція і т.д.) і емоційних віддзеркалень.

На позначення світобачення, що спроектоване емоційною сферою свідомості індивіда, у науковій літературі вживається також термін 'концептосфера емоцій', або 'емоціоконцептосфера' (див. С. Фесенко [7, с. 65] та О. Малярчук [4, с. 132]).

Отже, аналіз функціонування терміна 'емоційна картина світу' у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці дає змогу: 1) позиціонувати ЕКС як об'єкт вивчення емотиології; 2) розглядати ЕКС як а) різновид мовної картини світу або б) коннектор між загальною та мовною картинами світу; 3) інтерпретувати ЕКС як а) множинність емоційно опрацьованих перцептивних образів; б) світобачення, спроектоване емоційною сферою свідомості; в) знання в формі упередженого заломлення через певні почуття; г) емоційне осмислення і чуттєве сприйняття через процеси концептуалізації, категоризації та вербалізації; 4) основними ознаками ЕКС вважати динамічність, прагматичну виразність, культурну опосередкованість; 5) вичленувати складники ЕКС – емоційне поняття та емоційний концепт.

Перспективу дослідження вбачаємо в моделюванні фразеологічного рівня ЕКС англійця.

Література:

1. Водяха А.А. Эмоциональная картина мира: реализация эмоционального кода. *ACTA LINGUISTICA*. 2007. Vol. 1(2). С. 25–32.

2. Коробкина Н.И. Эмоциональная картина мира и ее языковая репрезентация (на примере понятий «Добро» и «Зло»). *Lingua Mobilis*. 2011. № 4 (30). С. 37–42.

3. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград : Перемена, 2001. 495 с.

4. Малярчук О.В. Емоційний концепт ЦАСТЯ: етимологічні та структурні характеристики. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Вип. 2 (74). 2014. С. 132–138.

5. Погосова К.О. Картина мира и ее виды. *Бюллетень Владикавказского института управления*. Владикавказ: Изд-во ВИУ, 2006. № 17. С. 217–230.

6. Ромашина О.Ю. Объективация эмоционально-чувственной картины мира в современном английском языке. *Научные ведомости. Серия Гуманитарные науки*. 2012. № 18 (137). Вып. 15. С. 82–88.

7. Фесенко С.Л. Лингвокультурологическая специфика эмоциональных концептов. *Композиционная семантика* : [материалы третьей междунар. школы-семинара по когнитивной лингвистике, (18-20 сентября 2002 г.)]. Тамбов, 2002. Ч. II. С. 64–67.

8. Шаховский В. Эмоции как объект исследования в лингвистике. *Вопросы психолингвистики*. 2009. № 9. С. 29–42.

9. Шаховский В. Эмоциональная картина мира в вербальной презентации. *Мир русского слова*. 2019. № 1. С. 35–43.

10. Эмотивная лингвоэкология в современном коммуникативном пространстве: кол. моногр / науч. ред. проф. В.И. Шаховский. Волгоград: Изд-во ВГСПУ «Перемена», 2013. 450 с.

ХАРАКТЕРНІ ВІДМІННОСТІ ІМПЛІЦИТНОСТІ ТА ЕКСПЛІЦИТНОСТІ В ЛІНГВІСТИЦІ ТА ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Мороз Є. С.

аспірант кафедри романо-германської філології

та методики викладання іноземних мов

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Ерліхман А. М.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології

та методики викладання іноземних мов

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Для початку необхідно визначити поняття «імпліцитності» і «експліцитності» в лінгвістичному ракурсі. І вже на основі більш детальної характеристики можна буде визначити ключові особливості кожного терміна окремо.

Перейдемо до дослівного перекладу поняття «експлікації» – це роз'яснення (від лат. мови – *explicatio*). Експліцитним є явне твердження, що має своє власне і повне словесне вираження, максимально